

ZİYA GÖKALP

Ömer Faruk Hüsmüllü tarafından yazıldı.

Cumartesi, 07 Mayıs 2011 17:14 - Son Güncelleme Salı, 25 Ekim 2011 17:07



ZİYA GÖKALP

(1875-1924)

Fikirle hayat arasında dinamik bir köprü kurarak Osmanlı ülkesinin kurtarılması çarelerini arayan fikir adamı... Gerçek bir idealist... İttihat ve Terakki Fırkası'nın ideologu ve toplum düzenleyicisi...

1875'de Diyarbakır'da doğdu. Babası, edebiyatı seven, mahallî gazetelere başyazı yazan Mehmet Tefik Efendi'dir. Gökalp'in asıl adı, Mehmet Ziya'dır. Yıllar sonra, Selanik'te "Genç Kalemler" dergisini yayınladığı sırada, arkadaşı Ali Canip Yöntem'in —bir yazısına— "Gökalp" takma adını kullanması, bundan sonra adını Ziya Gökalp yapmıştır.

İlk derslerini babasından aldı. Babası gibi Gökalp de, Namık Kemal hayranı olarak yetişmiştir. Diyarbakır Askerî Rüştiyesi'ni bitirdikten sonra, Mülkiye İdadisi'nde okumasını sürdürdü. Kendi kendisine Fransızca öğrendi. Amcasından, Arapça ve Farsça dersler aldı. Tasavvuf felsefesini, İslâm tarihini öğrendi. 24 yaşlarında iken bir bunalım geçirdi ve tabancayı alınına dayayarak intihar etmeyi denedi. Ölmedi. Fakat ondan sonraki hayatı sürekli çalışmalar içinde geçmiştir.

MEŞRUTİYET YANLISI İDİ

Yüksek öğrenimini yapmak için İstanbul'a geldiği yıllar, Albülhamid'in saltanatı günlerine rastlıyordu. Yüksek okullarda Abdülhamit düşmanlığı moda idi. Ayrıca, Gökalp, Namık Kemal hayranı olduğu için, meşrutiyet yanlısı idi. O yıllarda kurulan İttihat ve Terakki gizli cemiyetine girdi. Bütün heyecanı ile ittihatçılığa sarıldı. Diyarbakır'daki bir arkadaşına yazdığı mektup, polis eline geçince, okuldan çıkarıldı. Dokuz ay hapis yattıktan sonra tekrar Diyarbakır'a döndü (1898).

1908 Devrimi olunca, Diyarbakır'da "Dicle" adlı bir gazete çıkarmaya başladı. Gençleri etrafına toplayarak onları yetiştirmeye çalıştı. Bu sırada, İttihat ve Terakki Fıkrası'nın merkezi olan Selanik'te Gökalp'i genel merkez üyeliğine aldılar, ve sanat-fikir çalışmalarını kendisine bağladılar.

«TÜRKÇELEŞMİŞ TÜRKÇE» KURALINI GETİRDİ

Ziya Gökalp, başta Ali Canip Yöntem ve Ömer Seyfettin olmak üzere genç hikâyeci ve şairleri etrafına toplayarak "Genç Kalemler" adıyla bir dergi kurdu ve ilk sayısını 11.Nisan 1911'de yayınladı. Bu dergi, Türk edebiyatında ve Türk dili tarihinde önemli görevler yapmıştır. O zamana kadar kullanılan terkipli Osmanlıca dili bırakılmış, günlük konuşma diline dönülmüştü. Yani, Şinasi'nin başlattığı sadelik hareketi, bu kadro tarafından yeniden ele alınıyordu ve akım haline getiriliyordu.

Genç Kalemler'in sade dili, edebiyat çevrelerinde, önceleri yadırgandı. Fakat gençlik, dergiyi beğenmiş ve dili benimsemişti. Edebiyat dünyası, Osmanlıca yazarlarla Türkçe yazarlar diye ikiye bölündü. Gökalp, dil konusunda ileri gitmiyor, "Türkçeleşmiş Türkçe" kuralını getiriyordu. Halkın diline geçmiş yabancı kelimeler de yazı dilinde kullanılacaklar, fakat söylendikleri gibi yazılacaklardı.

Ziya Gökalp, Genç Kalemler'de, şiir, hikâye ve romanda sade bir dil kullanılması davasının yanı başında, "Türklük" davasını da yürütüyordu. Yayınladığı bir şiirde:

**“Vatan ne Türkiye’dir Türklere, ne Türkistan.
Vatan, büyük ve müebbed bir ülkedir: Turan:”**

diyordu. Turan, belli bir ülke değildi, bir idealdi. Nesillerin ruhlarını tutuşturan, gayretlerini pekiştiren, umut, sevinç, yaşamak coşkusu veren bir idealdi. Böylece sanat ve edebiyatta da yeni bir parlama oldu.

Ziya Gökalp, edebiyat ve tarih kültürünün yanı başında, kuvvetli bir felsefe ve sosyoloji kültürü ile beslenmişti. Okuduklarını, birçoklarının yaptığı gibi sadece öğrenmiş olmak için okumuyor, öğrendiklerini hayata ve memleketin ilerlemesi yolunda yapılacak devrimlere uygulamak için okuyordu. O yıllarda üç akım vardı: Türkleşmek, İslâmlaşmak, çağdaşlaşmak...

İslamcılar, bütün Müslüman ülkelerin bir araya getirilmesi ile hem Müslümanların, hem Osmanlı İmparatorluğu’nun kurtulacağına inanıyorlar, bu yolda çalışıyorlardı. Çağdaşlaşmak yanlıları ise, Batıyı olduğu gibi kopye ederek Osmanlı ülkesinin uygar bir ülke olarak hayatını sürdüreceği düşüncesindeydi. Ziya Gökalp’in önderlik ettiği çağdaş Türkçülük, hem Türk unsuruna dayanıyor, hem Batı uygarlığını, İslâm ahlâkı ve Türk töreleri üstünde geliştirmeyi amaçlıyordu.

TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİNİN ESASLARINI HAZIRLADI

İttihat ve Terakki’nin merkezi Selanik’ten İstanbul’a taşınınca, Gökalp de İstanbul’a geldi. Bir yandan, İstanbul Darülfünunu’nda(Üniversite) hocalık ediyor, bir yandan, başına topladığı sanatçı ve fikir adamlarıyla çağdaş Türk toplumunu yaratmanın yollarını arıyordu. Oysa, siyasî kanaatlerini paylaştığı İttihatçılar, eskiden beri devam eden Osmanlı politikasını sürdürmekte idiler. Gökalp, bu fikir çatışmasına hiç önem vermeden Türk milliyetçiliğinin esaslarını hazırladı. İstanbul’da çıkardığı “Türk Yurdu” dergisinde, “Türkleşmek, İslâmlaşmak, Muasırlaşmak” adı altında bu üç cereyanı bilimsel açıdan inceledi. Fikirlerini, modern sosyolojiye dayatıyor, Türk toplum yapısını araştırıyor ve ayakta kalmanın tek çaresi olarak milliyetçiliği görüyordu.

Bu çalışmalarına “Türk Ocakları”nda da devam etti. Fakat Birinci Dünya Savaşı’nın patlaması, yenilgi ve İttihat ve Terakki Fırkası’nın dağılması üzerine, İngilizler İstanbul’u

ZİYA GÖKALP

Ömer Faruk Hüsmüllü tarafından yazıldı.

Cumartesi, 07 Mayıs 2011 17:14 - Son Güncelleme Salı, 25 Ekim 2011 17:07

işgal edince, Gökalp'i, Malta'ya sürdüler. Gökalp, Malta dönüşü Diyarbakır'da çıkardığı "Küçük Mecmua"da fikirlerini yaymaya devam etti. 2. dönem B.M. Meclisi'ne Diyarbakır Milletvekili olarak katılmış ve 25 Ekim 1924'de ölmüştür. Yeri, günümüze kadar doldurulamayan bir fikir adamımız idi.